

ARTICULUS V.

188

UTRUM CONSENSUS IN OCCULTO FACTUS PER VERBA DE PRAESENTI
FACIAT MATRIMONIUM.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod consensus in occulto factus per verba de praesenti non faciat matrimonium: res enim in potestate alterius existens non transfertur in potestatem alterius, nisi consentiente illo, in cuius potestate erat: sed puella erat in potestate patris; ergo non potest per matrimonium transire in potestatem viri, nisi patre consentiente: et ita si fiat in occulto consensus, etiam per verba de praesenti expressus, non erit matrimonium.

2. PRAETEREA. Sicut in matrimonio actus noster est quasi de essentia sacramenti, ita etiam in poenitentia: sed sacramentum poenitentiae non perficitur, nisi mediantibus Ecclesiae ministris, qui sunt sacramentorum dispensatores; ergo nec matrimonium perfici potest in occulto absque sacerdotali benedictione.

3. PRAETEREA. Baptismus, quia potest in occulto, et in aperto fieri, non prohibetur ab Ecclesia fieri in occulto: sed Ecclesia prohibet clandestina fieri matrimonia (*cap.: Cum inhibitio, de Clandest. Despons.*); ergo non possunt fieri in occulto.

4. PRAETEREA. Inter eos qui in secundo gradu sibi attinent, matrimonium contrahi non potest, quia Ecclesia prohibuit: sed similiter Ecclesia prohibuit clandestina matrimonia; ergo non possunt esse vera matrimonia.

SED CONTRA. Posita causa, ponitur effectus: sed causa sufficiens matrimonii est consensus per verba de praesenti expressus; ergo sive fiat in publico, sive in occulto, matrimonium sequitur.

Praeterea. Ubi quumque est debita materia, et debita forma sacramenti, ibi est sacramentum: sed in occulto matrimonio servatur debita materia, quia ibi sunt legitimae personae ad contrahendum, et debita forma, quia ibi sunt verba de praesenti consensum exprimentia; ergo est ibi verum matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod sicut in aliis sacramentis quaedam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis non est sacramentum, quaedam autem ad solemnitatem sacramenti pertinent, quibus omissis verum nihilominus perficitur sacramentum, quamvis peccet qui omittit; ita etiam consensus expressus per verba de praesenti, inter personas legitimas, ad contrahendum matrimonium facit, quia haec duo sunt de essentia sacramenti: alia autem omnia sunt de solemnitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur, ut matrimonium convenientius fiat; unde si omittantur, verum est matrimonium; quamvis peccent sic contrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod puella non est in potestate patris quasi ancilla, ut sui corporis potestatem non habeat, sed quasi filia ad educandum; et ideo secundum hoc quod libera est, potest se in potestatem alterius absque consensu patris dare; sicut etiam potest aliquis, vel aliqua intrare religionem absque consensu parentum, cum sit persona libera.

AD SECUNDUM dicendum, quod actus noster in poenitentia, quamvis sit de essentia sacramenti, non tamen est sufficiens ad inducendum proximum effectum sacramenti, scilicet absolutionem a peccatis; et ideo oportet, quod ad perfectionem sacramenti interveniat actus sacerdotis: sed in matrimonio

actus nostri sunt causa sufficiens ad indicandum proximum effectum, qui est obligatio, quia quicumque est sui juris, potest se alteri obligare; et ideo sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio, quasi de essentia sacramenti.

AD TERTIUM dicendum, quod etiam prohibitum est, ne baptismum aliquis accipiat, praeterquam a sacerdote, nisi in articulo necessitatis: matrimonium autem non est sacramentum necessitatis; et ideo non est similis ratio. Prohibentur autem clandestina matrimonia propter pericula, quae inde evenire solent, quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte: frequenter etiam ad talia conjugia transeunt, dum poenitent de his quae subito facta sunt; et multa alia mala inde accidunt, et speciem turpitudinis praeter hoc habent.

AD QUARTUM dicendum, quod non sunt prohibita clandestina matrimonia, quasi contra essentialia matrimonii existentia; sicut sunt prohibita matrimonia illegitimarum personarum, quae sunt materia indebita huic sacramento: et ideo non est simile.

QUAESTIO XLVI.

DE CONSENSU, CUI ADVENIT JURAMENTUM,
VEL COPULA CARNALIS,
IN DUOS ARTICULOS DIVISA

Deinde considerandum est de consensu, cui advenit juramentum, vel copula carnalis.

Circa quod quaeruntur duo.

Primo. Utrum juramentum adjunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

Secundo. Utrum copula carnalis eidem consensui adveniens faciat matrimonium.

ARTICULUS I.

189

UTRUM JURAMENTUM ADJUNCTUM CONSENSUI
PER VERBA DE FUTURO EXPRESSO
FACIAT MATRIMONIUM.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod juramentum adjunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium: nullus enim potest se obligare, ut faciat contra jus divinum: sed implere juramentum est de jure divino, ut patet Matth. 5.: *Reddes autem Domino juramenta tua*; ergo per nullam obligationem sequentem potest evenire, quod homo non debeat implere juramentum prius factum: si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro juramento firmatum aliquis alteri se obligat per verba de praesenti, videtur quod nihilominus debeat juramentum primum servare: sed hoc non esset, nisi illo juramento esset matrimonium illud perfectum; ergo juramentum adjunctum consensui per verba de futuro facit matrimonium.

SED CONTRA. Matrimonium est relatio aequiparantiae: sed talis relatio aequaliter est in utroque; ergo si sit impedimentum ex parte unius, non erit matrimonium ex parte alterius.

RESPONDEO dicendum, quod cum matrimonium sit quaedam relatio, et non possit innasci relatio in uno extremorum, sine hoc quod fiat in alio, ideo quidquid impedit matrimonium in uno, impedit ipsum in altero, quia non potest esse, quod aliquis sit vir non uxoris, vel quod aliqua sit uxor non habens virum, sicut nec mater non habens filium; et ideo dicitur communiter, quod « matrimonium non claudicat ».

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis actus amantis possit transire in non amantem, tamen unio inter eos non potest esse, nisi sit mutua amatio: et ideo dicit Philo. in 8. Ethic. (cap. 2.) quod ad amicitiam, quae in quadam unione consistit, requiritur redamatio.

AD SECUNDUM dicendum, quod ex consensu libero illius, qui primo coactus est, non fit matrimonium, nisi in quantum consensus praecedens in altero adhuc manet in suo vigore; unde si dissentiret, non fieret matrimonium.

ARTICULUS V.

195

UTRUM PER CONSENSUM CONDITIONATUM FIAT MATRIMONIUM.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod nec per consensum conditionatum fiat matrimonium, quia quod sub conditione ponitur, non simpliciter enuntiatur: sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum; ergo conditio alicujus consensus non facit matrimonium.

2. PRAETEREA. Matrimonium debet esse certum: sed ubi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio; ergo talis consensus non facit matrimonium.

SED CONTRA. In aliis contractibus fit obligatio sub conditione, et stante conditione; ergo cum matrimonium sit contractus quidam, videtur quod possit fieri per conditionatum consensum.

RESPONDEO dicendum, quod conditio apposita *aut* est de praesenti, *aut* de futuro: si de praesenti, et non est contraria matrimonio, sive sit honesta, sive non honesta, stat matrimonium stante conditione, et ea non stante non stat: sed si sit contraria bonis matrimonii, non efficitur matrimonium, sicut etiam de sponsalibus dictum est (q. 43. art. 1.). Si autem sit conditio de futuro, *aut* est necessaria, sicut solem oriri cras; et tunc est matrimonium, quia talia futura sunt praesentia in causis suis: *aut* est contingens, ut datio pecuniae, vel acceptatio parentum; et tunc idem est iudicium de tali consensu, sicut de consensu qui fit per verba de futuro: unde non facit matrimonium.

Et per haec patet solutio AD OBJECTA.

ARTICULUS VI.

196

UTRUM ALIQUIS PRAECEPTO PATRIS POSSIT COMPELLI AD MATRIMONIUM CONTRAHENDUM.

AD SEXTUM sic proceditur. Videtur, quod aliquis praecepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum: dicitur enim Coloss. 3.: *Filii, obedite parentibus per omnia*; ergo et in hoc etiam obedire tenentur.

2. PRAETEREA. Genes. 28., Isaac praecepit Jacob, quod non acciperet uxorem de filiabus Chanaan: non autem praecepisset, nisi de jure praecepere potuisset; ergo filius in hoc tenetur obedire patri.

3. PRAETEREA. Nullus debet promittere, praecipue per juramentum, pro illo quem non potest cogere ad servandum: sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis, et etiam juramento firmant; ergo possunt praecepto cogere filios ad implendum.

4. PRAETEREA. Pater spiritualis, scilicet papa, potest compellere praecepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad episcopatum accipiendum; ergo potest et pater carnalis ad matrimonium carnale.

SED CONTRA. Patre imperante matrimonium, filius potest sine peccato religionem intrare; ergo non tenetur ei in hoc obedire.

Praeterea. Si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia; sed hoc est contra jura (cap.: *Ex literis, de Desponsat. impub.*); ergo, etc.

RESPONDEO dicendum, quod cum in matrimonio sit quasi quaedam servitus perpetua, pater non potest cogere filium ad matrimonium per praeceptum, cum sit liberae conditionis, sed potest eum inducere ex rationabili causa: et tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad praeceptum patris, ut scilicet si causa illa cogat de necessitate, vel de honestate, et praeceptum patris similiter cogat; alias non.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum Apostoli non intelligitur in illis, in quibus est liber sui, sicut pater: et hujusmodi est matrimonium, per quod etiam filius fit pater.

AD SECUNDUM dicendum, quod Jacob alias tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia semen Chanaan de terra, quae semini Patriarcharum promittebatur, erat disperdendum; et ideo Isaac praecepere poterat.

AD TERTIUM dicendum, quod non jurant, nisi alia conditione subintellecta, si illis placuerit; et ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

AD QUARTUM dicendum, quod dicunt quidam, quod papa non potest praecipere alicui, quod accipiat episcopatum, quia consensus debet liber esse: sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo; nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiae, Ecclesia conservari non posset, cum quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolint suscipere nisi coacti. Et ideo dicendum, quod non est simile hinc inde, quia non est aliqua corporalis servitus in matrimonio spirituali, sicut in corporali: est enim spirituale matrimonium, sicut quoddam officium dispensandae rei publicae, 1. Cor. 4.: *Sic nos existimet homo, ut ministros, etc.*

2. PRAETEREA. Veritas divina fortior est, quam veritas humana: sed per iuramentum veritate divina firmatur aliquid; cum ergo verba exprimentia consensum de praesenti, in quibus est sola veritas humana, matrimonium perficiant, videtur quod multo amplius id efficere possint verba de futuro iuramento firmata.

3. PRAETEREA. Secundum Apostolum ad Hebr. 6.: *Omnia controversiae finis ad confirmationem est iuramentum*; ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento, quam simplici verbo: si ergo aliquis simplici verbo consentiat in aliquam per verba de praesenti, postquam consenserit in aliam cum iuramento per verba de futuro, videtur quod iudicio Ecclesiae debeat compelli stare cum prima, et non cum secunda.

4. PRAETEREA. Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia: sed iuramentum ibi aliquid operatur; ergo facit plus, quam sponsalia: sed ultra sponsalia non est nisi matrimonium; ergo facit matrimonium.

SED CONTRA. Quod futurum est, non est: sed iuramentum additum non facit, quin verba de futuro significant consensum de futuro; ergo adhuc matrimonium non est.

Praeterea. Postquam perfectum est matrimonium, non oportet quod alius consensus interveniat ad matrimonium: sed post iuramentum advenit alius consensus, qui matrimonium facit; alias frustra iuraretur illud esse futurum; ergo non facit matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum; unde illud tantum confirmat, quod in dictis significatur, nec significatum mutat. Et ideo cum verba de futuro ex ipsa sua significatione habeant, quod matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur, nondum fit, etiamsi iuramentum adveniat, nondum est matrimonium factum, sicut Magister in litera dicit (4. Dist. 28.).

AD PRIMUM ergo dicendum, quod implere iuramentum licitum est de jure divino, non autem implere iuramentum illicitum: unde si aliqua obligatio sequens iuramentum faciat illud illicitum, cum prius fuisset licitum, non derogat juri divino, qui iuramentum prius factum non servat. Et ita est in proposito; illicite enim jurat, qui illicite promittit: promissio autem de alieno est illicita: unde consensus sequens per verba de praesenti, quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit praecedens iuramentum esse illicitum, quod prius licitum erat.

AD SECUNDUM dicendum, quod veritas divina efficacissima est ad firmandum illud, cui adhibetur.

Unde patet solutio AD TERTIUM.

AD QUARTUM dicendum, quod iuramentum aliquid operatur, non novam obligationem faciens, sed factam confirmans: et sic gravius peccat, qui eam violat.

ARTICULUS II.

190

UTRUM CARNALIS COPULA POST VERBA DE FUTURO CONSENSUM EXPRIMENTIA FACIAT MATRIMONIUM.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium, quia majus est con-

sentire facto, quam verbo: sed ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit promissioni, quam prius fecit; ergo videtur, quod multo magis per hoc fiat matrimonium, quam si solis verbis de praesenti consensus fieret.

2. PRAETEREA. Consensus non solum expressus, sed etiam interpretativus facit matrimonium: sed nulla potest esse major interpretatio consensus, quam carnalis copula; ergo perficitur matrimonium per hoc.

3. PRAETEREA. Omnis conjunctio carnalis praeter matrimonium facta est peccatum: sed mulier non videtur peccare admittendo sponsum ad carnalem copulam; ergo per hoc fit matrimonium.

4. PRAETEREA. « Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum »: sed aliquis non potest mulieri, quam defloravit sub specie matrimonii, restituere ablatum, nisi eam conjugio ducat; ergo videtur, quod si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de praesenti, teneatur ad primam redire, quod non esset, nisi inter eos esset matrimonium; ergo carnalis copula post consensum de futuro facit matrimonium.

SED CONTRA est, quod dicit Nicolaus I. papa (in resp. ad consulta Bulgar. cap. 3. Concil. et hab. cap.: *Tuas dudum, de Clandest. Despons.*): « Si consensus in nuptiis defuerit, caetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur ».

Praeterea. Quod sequitur ad aliquid, non facit ipsum: sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam; ergo non potest facere matrimonium.

RESPONDEO dicendum, quod de matrimonio possumus loqui *dupliciter*: uno modo quantum ad forum conscientiae; et sic in rei veritate carnalis copula non habet quod perficiat matrimonium, cujus sponsalia praecesserunt per verba de futuro, si consensus interior desit, quia verba etiam de praesenti consensum exprimentia, si consensus mentalis deesset, non facerent matrimonium, ut supra dictum est (q. praec. art. 4.): alio modo quantum ad iudicium Ecclesiae, et quia in exteriori iudicio secundum ea quae foris patent iudicatur, cum nihil possit expressius significare consensum, quam carnalis copula, ideo secundum iudicium Ecclesiae carnalis copula consequens sponsalia matrimonium facere iudicatur, nisi aliqua signa expressa doli, vel fraudis appareant.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit in carnalem copulam secundum rei veritatem; sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem juris.

AD SECUNDUM dicendum, quod interpretatio illa non mutat rei veritatem, sed iudicium quod de rebus exterius fit.

AD TERTIUM dicendum, quod si sponsa sponsum admittat, credens eum velle matrimonium consummare, excusatur a peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant; sicut si sint multum distantis conditionis, vel quantum ad nobilitatem, vel quantum ad fortunam, vel aliud signum evidens appareat: sed tamen sponsus peccat fornicando; et puniendus est de fraude, quam facit.

AD QUARTUM dicendum, quod in tali casu sponsus, antequam aliam duxerit, tenetur eam ducere in uxorem, si sint aequalis conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis: sed si aliam duxerit, jam factus est impotens ad solvendum illud, ad quod tenebatur, et ideo sufficit, si ei de nuptiis provideat. Et ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus sit multo melioris conditionis, aut aliquod signum fraudis evidens fuerit; quia praesumi probabiliter potest, quod sponsa non fuerit decepta, sed decipi se finxerit

QUAESTIO XLVII.

DE CONSENSU COACTO, ET CONDITIONATO,
IN SEX ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de consensu coacto, et conditionato.

Circa quod quaeruntur sex.

- Primo. Utrum aliquis consensus possit esse coactus.
Secundo. Utrum aliqua coactio metus cadat in constantem virum.
Tertio. Utrum consensus coactus tollat matrimonium.
Quarto. Utrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis
Quinto. Utrum consensus conditionatus matrimonium faciat.
Sexto. Utrum aliquis possit cogi a patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICULUS I.

191

UTRUM ALIQUIS CONSENSUS POSSIT ESSE COACTUS.

(S. Thom. 4. Dist. 29. q. unic. art. 1. et seq.)

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod nullus consensus possit esse coactus: coactio enim in liberum arbitrium cadere non potest secundum aliquem statum ejus, ut in 2. Sent. (*Dist. 25. q. 1. art. 2.*) dictum est: sed consensus est actus liberi arbitrii; ergo non potest esse coactus.

2. PRAETEREA. Violentum idem est quod coactum: sed « coactum », secundum Philosophum (*lib. 3. Ethic. cap. 1.*), « est cujus principium est extra, non conferente vim passo »: sed omnis consensus principium est intra; ergo nullus consensus potest esse coactus.

3. PRAETEREA. Omne peccatum consensu perficitur: sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest, quia, secundum August. (*lib. 3. de Lib. Arb. cap. 18. a princ.*), « nullus peccat in eo, quod vitare non potest »; cum ergo vis a juristis (*lib. 2. ff. de eo quod vi, metusve, etc.*) definiatur esse « majoris rei impetus, qui repelli non potest », videtur quod consensus non possit esse coactus, vel violentus.

4. PRAETEREA. Dominium libertati opponitur: sed coactio ad dominium pertinet, ut patet in quadam Tullii definitione; dicit enim, quod « vis est impetus dominantis, retinens rem intra terminos alienos »; ergo vis in liberum arbitrium non cadit, et ita nec in consensum, qui est actus ejus.

SED CONTRA. Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire: sed coactio consensus impedit matrimonium, ut in litera dicitur (*4. Dist. 29.*); ergo consensus cogi potest.

Praeterea. In matrimonio est quidam contractus: sed in contractibus potest esse voluntas coacta, unde legislator in integrum restitutionem adjudicat, ratum non habens « quod vi, metusve causa factum est » (*lib. 1. ff. sup. cit.*); ergo etiam in matrimonio potest esse consensus coactus.

RESPONDEO dicendum, quod duplex est coactio, vel violentia: una, quae facit necessitatem absolutam, et tale violentum dicitur a Philosopho (*loc. sup. cit.*) « violentum simpliciter », ut cum quis aliquem corporaliter impellit ad motum: alia, quae facit necessitatem conditionatam, et hanc vocat Philosophus « violentum mixtum », sicut cum quis projicit merces in mare, ne periclitetur: et in isto violento quamvis hoc quod fit, non sit per se voluntarium, tamen consideratis circumstantiis hic et nunc, voluntarium est: et quia actus in particularibus sunt, ideo simpliciter voluntarium est, sed secundum quid involuntarium: unde haec violentia, vel coactio potest esse in consensu, qui est actus voluntatis, non autem prima. Et quia haec coactio fit ex hoc quod timetur aliquod periculum imminens, ideo ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodammodo: sed prima vis cadit in corporalibus actibus: et quia legislator considerat non solum interiores actus, sed magis exteriores, ideo per vim intelligit coactionem simpliciter, propter quod vim contra metum dividit. Sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio, sed vis, quae a metu distinguitur; et ideo, quantum ad propositum pertinet, idem est coactio, quod metus: est autem metus, secundum jurisperitos, « instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio » (*loc. sup. cit.*).

Et per hoc patet solutio AD OBJECTA; nam primae rationes procedunt de coactione prima, secundae de secunda.

ARTICULUS II.

192

UTRUM ALIQUA COACTIO METUS CADAT IN CONSTANTEM VIRUM.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod coactio metus non cadat in constantem virum, quia de ratione constantis est, quod non trepidet in periculis; cum ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminens, videtur quod non cogatur metu.

2. PRAETEREA. « Omnium terribilium finis est mors », secundum Philos. in 3. Ethic. (*cap. 6. a med.*), quasi perfectissimum inter terribilia: sed constantes non coguntur morte, quia fortis etiam pericula mortis sustinet; ergo nullus metus cadit in constantem virum.

3. PRAETEREA. Inter alia pericula praecipue a bonis timetur periculum famae: sed timor infamiae non reputatur timor cadens in constantem virum, quia, ut dicit lex (*lib. 7. ff. de eo quod metus, etc.*), « timor infamiae non continetur illo edicto: Quod metus causa factum est »; ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

4. PRAETEREA. Metus in eo, qui metu cogitur, peccatum relinquit, quia facit eum promittere, quod non vult solvere; et sic facit eum mentiri: sed non est constantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere; ergo nullus metus cadit in constantem virum.

SED CONTRA. Abraham, et Isaac constantes fuerunt: sed in eos cecidit metus, quia ratione metus dixerunt uxores suas sibi esse sorores (*Gen. 12. et 26.*); ergo metus potest cadere in constantem virum.

Praeterea. Ubicumque est violentum mixtum, est aliquis metus cogens: sed aliquis, quantumcumque constans, potest pati tale violentum, quia si sit in mari, merces projiciet tempore naufragii; ergo metus potest cadere in constantem virum.

RESPONDEO dicendum, quod cadere metum in aliquem est cogi ipsum metu: cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit, quod alias non vellet, ad evitandum id quod timet: in hoc autem constans ab inconstanti distinguitur quantum ad *duo*: primo quantum ad qualitatem periculi quod timetur, quia constans sequitur rationem rectam, per quam scit, quid pro quo dimitendum sit, vel faciendum: semper autem minus malum, vel majus bonum eligendum est; et ideo constans ad minus malum sustinendum cogitur metu majoris mali: non autem cogitur ad majus malum, ut vitet minus malum: sed inconstans cogitur ad majus malum propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis poenae: sed pertinax e contra non potest cogi etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, ut evitet majus malum; unde constans est medius inter inconstantem, et pertinacem: secundo differunt quantum ad aestimationem periculi imminenti, quia constans non nisi ex forti aestimatione, et probabili cogitur, sed inconstans ex levi, Prov. 28.: *Fugit impius, nemine persequente.*

AD PRIMUM ergo dicendum, quod constans, sicut et de forti dicit Philo. (*lib. 3. Ethic. cap. 6.*), est intrepidus; non quod omnino non timeat, sed quia non timet quae non oportet, vel ubi, vel quando non oportet.

AD SECUNDUM dicendum, quod peccata sunt maxima malorum; et ideo ad haec nullo modo potest homo constans cogi: immo magis debet homo mori, quam talia sustinere, ut etiam Philo. in 3. Ethic. dicit (*cap. 6. et 9.*): sed quaedam damna corporalia sunt minora quibusdam aliis: inter quae sunt praecipua, quae ad personam pertinent, sicut mors, verbera, deonestatio per stuprum, et servitus; et ideo ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda: et haec continentur in hoc versu:

Stupri, sive status, verberis, atque necis.

Nec differt, utrum haec pertineant ad personam propriam, vel uxoris, vel filiorum, vel aliorum hujusmodi.

AD TERTIUM dicendum, quod quamvis infamia sit majus damnum, tamen ei de facili occurri potest: et ideo non reputatur cadere in constantem virum metus infamiae, secundum jura.

AD QUARTUM dicendum, quod constans non cogitur ad mentiendum, quia tunc vult dare, sed tamen postea vult petere restitutionem, vel saltem iudici denuntiare, si se promisit non petiturum restitutionem: non potest autem promittere se non denuntiatum, quia cum hoc sit contra bonum justitiae, ad hoc cogi non potest, ut scilicet contra justitiam faciat.

ARTICULUS III.

193

UTRUM CONSENSUS COACTUS TOLLAT MATRIMONIUM.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod consensus coactus non tollat matrimonium, quia sicut ad matrimonium requiritur consensus, ita ad baptismum requiritur intentio: sed coactus timore ad recipiendum baptismum recipit sacramentum; ergo coactus ad consentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

2. PRAETEREA. Violentum mixtum, secundum Philo. (*lib. 3. Ethic. cap. 1.*), plus habet de voluntario, quam de involuntario: sed non potest aliter con-

sensus esse coactus, nisi per violentum mixtum; ergo non omnino excluditur voluntarium, et ita adhuc est matrimonium.

3. PRAETEREA. Ei qui consentit in matrimonium coactus, consulendum videtur, quod in matrimonio illo stet, quia speciem mali habet promittere, et non solvere, a quo Apostolus vult nos abstinere (*1. Thessal. 5.*); hoc autem non esset, si consensus coactus omnino matrimonium tolleretur; ergo etc.

SED CONTRA est, quod Decretalis dicit (*cap.: Cum locum, de Sponsalib. et Matrim.*): « Cum consensus locum non habeat, ubi metus, vel coactio intercedit, necesse est, ut ubi assensus cujusquam requiritur, coactionis materia repellatur »: sed in matrimonio requiritur communis consensus; ergo etc.

Praeterea. Matrimonium significat conjunctionem Christi ad Ecclesiam, quae fit secundum libertatem amoris; ergo non potest fieri per consensum coactum.

RESPONDEO dicendum, quod vinculum matrimonii est perpetuum; unde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit: metus autem, qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus tollit, quia potest repeti restitutio in integrum; et ideo haec coactio metus, quae cadit in constantem virum, tollit matrimonium, et non alia: constans autem vir iudicatur virtuosus, cui est mensura in omnibus operibus humanis, ut Philo. dicit in 3. Ethic. (*cap. 4. ad fin.*). Quidam autem dicunt, quod si adsit consensus, quamvis coactus, interius, est matrimonium quantum ad Deum, sed non quantum ad statum Ecclesiae, quae praesumit ibi non fuisse consensum interiorem propter metum: sed hoc nihil est, quia Ecclesia non debet praesumere de aliquo peccatum, quousque probetur: peccavit autem, si dixit se consentire, et non sensit: unde Ecclesia praesumit eum consensisse, sed iudicat consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod intentio non est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solum eliciens actionem agentis: sed consensus est causa efficiens in matrimonio, et ideo non est simile.

AD SECUNDUM dicendum, quod ad matrimonium non sufficit quodcumque voluntarium, sed voluntarium complete, quia debet esse perpetuum; et ideo per violentum mixtum impeditur.

AD TERTIUM dicendum, quod non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet, sed solum quando timetur periculum ex dissolutione: alias autem non peccat, quia non solvere promissa, quae nolens facit, non est species mali.

ARTICULUS IV.

194

UTRUM CONSENSUS COACTUS EX PARTE COGENTIS FACIAT MATRIMONIUM.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod consensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimonium, quia matrimonium est signum spiritualis conjunctionis: sed spiritualis conjunctio, quae est per charitatem, potest esse ad eum qui non habet charitatem; ergo et matrimonium ad eum qui non vult.

2. PRAETEREA. Si illa quae fuit coacta, post nodum consentiat, erit verum matrimonium: sed iste, qui coegit primo, ex consensu illius non ligatur; ergo ex primo consensu ligabatur matrimonio.